

Gedwongen behandeling Universitair Forensisch Centrum

Prof em Paul Cosyns
Universiteit Antwerpen

Neerpelt 8 december 2009

1

1. Ontwikkelingen in de GGZ...uitgangspunten voor de bespreking

2. Dwangbehandeling en 'geïnformeerde toestemming'...een ethisch dilemma
3. Dwangbehandeling, beroepsgeheim en gegevensuitwisseling met 'derden' (niet zorgverlenende opdrachtgevers)

Neerpelt 8 december 2009

2

Ontwikkelingen in de GGZ ...uitgangspunten voor de bespreking

1/ 'Dwangopname' versus 'dwangbehandeling'

- 'dwangopname' is bij wet geregeld
 - Burgerrechtelijke dwang: wet van 26 juni 1990
 - Strafrechtelijke dwang: interneringswet van 1964/2007?
- 'dwangbehandeling' is niet bij wet geregeld!
 - Ethische en deontologische regels

Neerpelt 8 december 2009

3

**Ontwikkelingen in de GGZ
...uitgangspunten voor de bespreking**

2/ Verhouding tussen 'wet' en 'ethiek'

3/ de GGZorg verschuift van het ziekenhuis
naar de gemeenschap

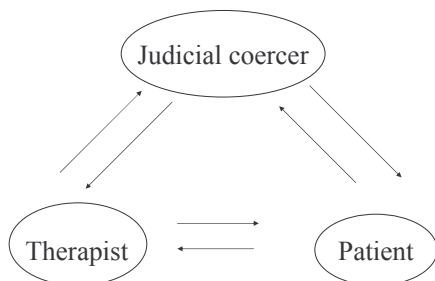
Neerpelt 8 december 2009

4

- Mandated community treatment of **substance abusers**
- Assertive outreach community treatment of **chronic schizophrenic** patients
- Judicial coerced treatment of **sexual abusers**

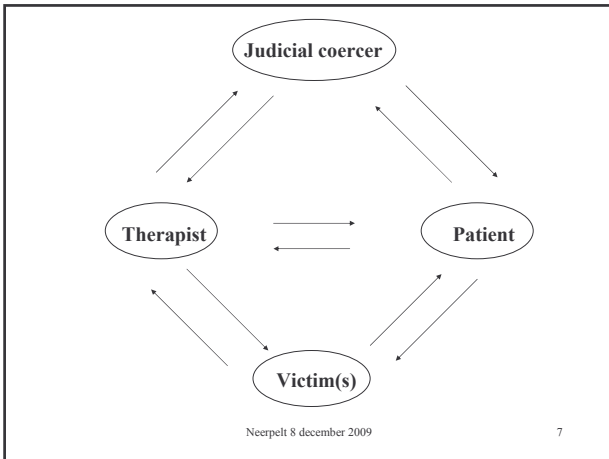
Neerpelt 8 december 2009

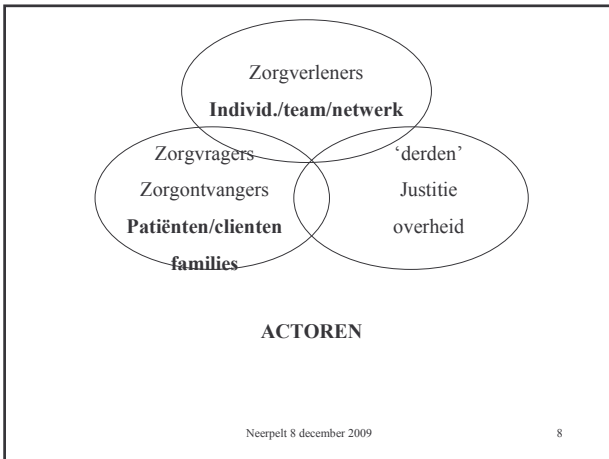
5

Neerpelt 8 december 2009

6

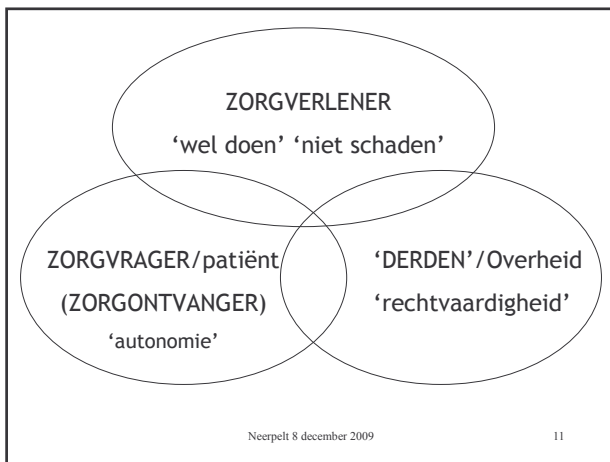

	<i>Hulpverleners artsen</i>	<i>Hulpvragers patiënten</i>	<i>Financiers overheid</i>
Ethische waarden	Weldoen Niet schaden	Autonomie	Rechtvaardigheid
Filosofische traditie	Eed van Hippocrates	Verlichting 18de eeuw	Utilitarisme 19de eeuw
Implementatie	460 bc tot nu	1960 tot nu	1990 tot nu
A - P relatie	A>P Paternalisme	A=P Gelijkheid	A<P Consumentisme
Titel/status	<u>Patient</u>	<u>Client</u>	<u>Consument</u>

Neerpelt 8 december 2009 10

1. Ontwikkelingen in de GGZ...uitgangspunten voor de bespreking
 - 2. Dwangbehandeling en 'geïnformeerde toestemming'...een ethisch dilemma**
 3. Dwangbehandeling, beroepsgeheim en gegevensuitwisseling met 'derden' (niet zorgverlenende opdrachtgevers)
- Neerpelt 8 december 2009 12

**Wet betreffende de rechten van de patiënt
22 augustus 2002**

- **Art 7&1 recht op informatie:** "De patiënt heeft recht op alle hem betreffende informatie die nodig is om inzicht te krijgen in zijn gezondheidstoestand en de vermoedelijke evolutie ervan"
- **Art 8&1 recht op toestemming:** "de patiënt heeft recht om geïnformeerd, voorafgaandelijk en vrij toe te stemmen in iedere tussenkomst van de beroepsbeoefenaar"

Neerpelt 8 december 2009

13

**Informatieplicht van de
zorgverlener**

- * Welke informatie (inhoud)?
- * Wie informeert?
- * Hoe wordt er geïnformeerd?
- * Wanneer wordt de informatie gegeven?
- * Heeft de patiënt de informatie begrepen?

Neerpelt 8 december 2009

14

**'Geïnformeerde toestemming' of
'toestemming in overleg'**

1. De zorgvrager heeft recht op informatie en de zorgverlener een informatieplicht
2. De zorgvrager moet de informatie kunnen begrijpen
3. De zorgvrager heeft het recht toe te stemmen (of niet)

Neerpelt 8 december 2009

15

World Psychiatric Association
Declaration of Madrid 1997

Art. 4 ...No treatment should be provided against the patient's will, unless withholding treatment would endanger the life of the patient and/or those who surround him or her. Treatment must always be in the best interest of the patient...

Neerpelt 8 december 2009

16

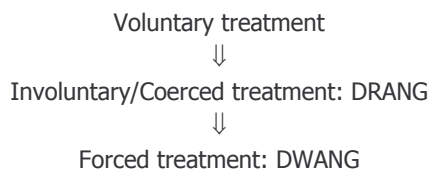
3 ethische knelpunten

1. Hoe gedwongen behandeling verzoenen met de ethische waarde van 'autonomie' van de zorgontvanger?
2. Gevaarlijkheid en risico voor geweld.
3. Dwang/drang en het principe van de minst restrictieve alternatief.

Neerpelt 8 december 2009

17

"Coercion" is dimensional

Neerpelt 8 december 2009

18

4 types of 'coercion'

1. external: judicial
2. non-judicial: family, spouse, employer...
3. therapist's use of prestige
4. internal: guilt, shame or suffering

Neerpelt 8 december 2009

19

'dwang' versus 'drang'

- **Zowel dwang als drang** betekent: druk zetten op de zorgontvanger om in behandeling te gaan en te blijven
- **Bij drang** mag/kan de betrokkene weigeren om mee te werken
- **Bij dwang** kan de betrokken niet weigeren

Neerpelt 8 december 2009

20

- Dwangopname dwang
- Internering dwang
- Vrij op proef dwang/drang
- Probatie (ook pretoriaanse) drang
- VOV drang
- VI drang
- ...

Neerpelt 8 december 2009

21

‘negotiated consent’ and ‘treatment contracts’

- Rights and duties of the patient and the therapist
- Duration of the contract and review of its content at appropriate intervals
- Procedure in case of non respect of its content

Neerpelt 8 december 2009

22

Use of external coercion ethical justification (a)

- Treatment redress patient's competence
- Treatment redress patient's control of harmful psychopathological symptoms/behaviors

Neerpelt 8 december 2009

23

Use of external coercion ethical justification (b)

- Treatment redress the risk of violence
- Treatment is beneficial for the patient

Neerpelt 8 december 2009

24

Wie kan de zorgvrager bijstaan in geval van dwang/drangbehandeling?

De door de patiënt aangewezen
VERTROUWENSPERSOON

≠

De door de patiënt aangewezen
VERTEGENWOORDIGER

Neerpelt 8 december 2009

25

De aangewezen vertrouwenspersoon

Wet Rechten van de Patiënt 2002, Art. 7 § 2

... op schriftelijk verzoek van de patiënt kan de informatie worden meegedeeld aan een door hem aangewezen vertrouwenspersoon ...

Neerpelt 8 december 2009

26

De aangewezen vertegenwoordiger

Wet Recht van de Patiënt, Art. 14 § 1

... een persoon die door de patiënt voorafgaandelijk is aangewezen om in zijn plaats op te treden indien en zolang als de patiënt niet in staat is deze rechten zelf uit te oefenen ...

Neerpelt 8 december 2009

27

Wie vertegenwoordigd een wilsonbekwaam patiënt? (A)

- 1) De aangewezen "vertegenwoordiger"
- 2) Samenwonende echtgenoot
- 3) Wettelijk samenwonende partner
- 4) Feitelijk samenwonende partner
- 5) Een meerderjarig kind
- 6) Een ouder
- 7) Meerderjarige broer of zus
- 8) De beroepsbeoefenaar in voorkomend geval in multidisciplinair overleg

Wet Rechten van de Patiënt, Art. 14 § 2

Neerpelt 8 december 2009

28

Wie vertegenwoordigd een wilsonbekwaam patiënt? (B)

Bij conflict tussen 2 of meerdere van de personen van 2 tot 7 beslist de beroepsbeoefenaar, in voorkomend geval in multidisciplinair overleg ...

Wet Rechten van de Patiënt, Art. 14 § 2

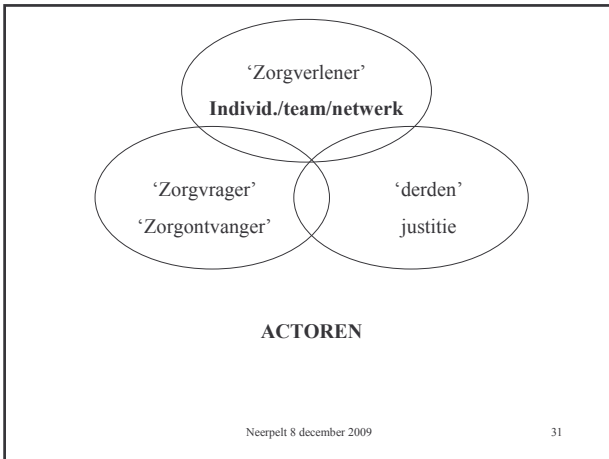
Neerpelt 8 december 2009

29

1. Ontwikkelingen in de GGZ...uitgangspunten voor de bespreking
2. Dwangbehandeling en 'geïnformeerde toestemming'...een ethisch dilemma
- 3. Dwangbehandeling, beroepsgeheim en gegevensuitwisseling met 'derden' (niet zorgverlenende opdrachtgevers)**

Neerpelt 8 december 2009

30

Het beroepsgeheim

Art 458 SwB

Geneesheren ... apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd ... en deze bekendmaken ... worden gestraft met gevangenisstraf ...

is van "openbare orde".

Neerpelt 8 december 2009 32

Wet rechten van de patiënt

Art. 10 § 1

De patiënt heeft recht op bescherming van zijn persoonlijke levensfeer bij iedere tussenkomst van de beroepsbeoefenaar en inzonderheid betreffende de informatie die verband houdt met zijn gezondheid

Wet Rechten van de Patiënt, 2002
 Neerpelt 8 december 2009 33

Gegevensuitwisseling binnen team Gedeeld beroepsgeheim

1. alle teamleden zijn zelf gebonden door het beroepsgeheim
2. alle teamleden hebben een hulpverlenende taak (finaliteitsbeginsel)
3. Alleen 'relevante' informatie uitwisselen (proportionaliteitsbeginsel): "need to know"
4. de belangen van de patiënt staan centraal
5. geïnformeerde patiënt

Neerpelt 8 december 2009

34

Gegevensuitwisseling met derden verschillende varianten

- **Zwijgplicht:** principiële verplichting om te zwijgen
- **Zwijgrecht:** men mag ook zwijgen zonder daarvoor gesanctioneerd te worden
- **Spreekplicht:** in sommige gevallen moet men het geheim doorbreken omdat er ernstige belangen in het gedrang zijn

Neerpelt 8 december 2009

35

- **Spreekrecht:** in sommige gevallen mag men spreken zonder daarvoor gesanctioneerd te worden
- **Discretieplicht of ambstgeheim:** voor medewerkers die niet onder art 458sw vallen
- **Gedeeld beroepsgeheim**
- **Gezamenlijk beroepsgeheim**

Neerpelt 8 december 2009

36

"noodtoestand"

- vrijwaren van de psychische of fysieke integriteit van betrokkene of derden
- bewijsbaar gevaar dat actueel, zeker en uiterst ernstig is
- de zorgverlener kan niet zelf of met de hulp van anderen deze psychische of fysieke integriteit beschermen

Neerpelt 8 december 2009

37

Rapportage volgens samenwerkingsakkoord VI. Gem./Fed. Regering (1998)

- 1) Data en uren van gemaakte afspraken
- 2) Afwezigheden die niet gerechtvaardigd zijn
- 3) Eenzijdige stopzetting van de behandeling door de betrokken persoon
- 4) Mate waarin de betrokken persoon een inspanning levert om nuttig gebruik te maken van de begeleidingssessies**
- 5) Situaties van acute sociale gevaarlijkheid met ernstig risico voor derden

Neerpelt 8 december 2009

38
